

*Prof. Dr Wim C. Turkenburg
Wethouder Frankeweg 16
1098 KZ Amsterdam*

Amsterdam, 26 januari 2015

Aan: Bestuur van de KNAW
Kloveniersburgwal 29
1011 JV Amsterdam

Betreft: Publicatie en presentatie van het visiedocument 'biobrandstof en hout als energiebronnen'

Geacht bestuur van de KNAW,

Hierbij wil ik uw aandacht vragen voor het volgende:

In het debat over het visiedocument van de KNAW over bioenergie wordt van uw kant in de media gezegd dat ik niet heb willen reageren op de concept-versie van het visie-document. Ik hoorde collega Rudy Rabbinge, als representant van de KNAW, deze uitspraak afgelopen week doen tijdens een debat met collega André Faaij in het programma 'De Kennis van Nu' op Radio 5.

Deze uitspraak verbaast mij. In de periode 29 sept. - 3 okt. 2014 heb ik u drie mails gestuurd, met commentaar en suggesties en daarnaast enkele bijlagen. Daarbij heb ik u ook belangrijke citaten uit het recente rapport (AR5) van IPCC werkgroep III gestuurd. Ook heb ik aanbevolen contact op te nemen met dr. Martin Junginger van de UU die uitermate deskundig is op het gebied van onder meer Carbon Debt. Mijn drie emails stuur ik bij deze nogmaals aan u toe als bijlage bij deze brief.

Met de door mij toegestuurde informatie en aanbevelingen blijkt heel weinig te zijn gedaan. Martin Junginger is niet geraadpleegd. Het recente rapport van IPCC Werkgroep III, waaruit ik u een aantal citaten stuurde, is niet gebruikt. Ook ben ik niet uitgenodigd om mijn fundamentele bezwaren tegen de concept-notitie mondeling toe te lichten. In plaats van in debat te gaan koos u ervoor mij van de lijst van reviewers te schrappen. Het is een manier om met critici om te gaan, maar wel een manier die mij strijdig lijkt met waarden waar de KNAW voor staat.

Toen ik op 22 september j.l. per email door een medewerker van de KNAW werd uitgenodigd concept-versie 2a van de KNAW-notitie te reviewen, werd vermeld dat de notitie op initiatief van enkele leden van de KNAW was opgesteld. Op mijn vraag wie die leden waren en wie de auteurs van de concept-notitie zijn, wilde uw medewerker geen antwoord geven. Het verbaast mij dat de KNAW hierover niet al meteen transparant heeft willen zijn.

Nu het visiedocument is gepubliceerd, moet ik concluderen dat het hier de collega's Rudy Rabbinge, Louise Vet en Martijn Katan betrof.

Nu is het voor insiders bekend dat collega Rabbinge al vele jaren vooral op (mogelijke) negatieve aspecten van het gebruik van biomassa als energiebron wijst en een tegenstander is van toepassing van deze energiebron op grote schaal. Hierin wordt hij overigens bijgevallen door onder meer collega Lucas Reijnders, een van de twee reviewers die (wel) in het visiedocument worden genoemd.

Zijn tegenpool in deze, nu ook al vele jaren, is vaak collega André Faaij die vooral wijst op de kansen en mogelijkheden van bioenergie en de bijdrage die het gebruik van bioenergie kan leveren aan een duurzame ontwikkeling van de samenleving, meer in het bijzonder Nederland.

Heel pregnant werden de tegenstellingen duidelijk op 12 december 2007, toen de commissie Climate Change van de KNAW en het Copernicus Instituut van de Universiteit Utrecht tezamen een KNAW

symposium organiseerden onder de titel 'Bioenergy and Biodiversity'. Ik was mede-organisator van dit symposium en voorzitter van de slotdiscussie tijdens dit symposium. Vertegenwoordigers van zowel 'de groep Rabbinge' als 'de groep Faaij' voerden daar onder meer het woord. De tegenstellingen op dit symposium bleken dermate groot dat het niet lukte een gezamenlijk slotcommuniqué op te stellen.

Dit wetende, wekt het verbazing dat het bestuur van de KNAW heeft besloten het voortouw bij het schrijven van haar visiedocument over bioenergie in handen te geven van een van de twee tegenpolen in het maatschappelijke debat. Dit suggereert partijdigheid, terwijl mag worden verwacht dat de KNAW onpartijdig is, dus boven de partijen staat.

Mijn verbazing hierover werd nog groter door een uitspraak van een andere representant van de KNAW in dit dossier, te weten collega Martijn Katan. In het radioprogramma 'Spijkers met Koppen' van 17 januari j.l. zei hij onder meer het volgende:

"De experts, tussen aanhalingstekens, komen allemaal uit hetzelfde clubje in Nederland, dat is de club uit Utrecht. Daar is meneer Faaij een hele belangrijke figuur in. Het is goed – dat hebben heel veel mensen gezegd – als daar eens door mensen van buitenaf naar gekeken wordt."

Deze uitspraak suggereert dat (oud)medewerkers van het Copernicus Instituut bewust buiten het team zijn gehouden dat het visiedocument van de KNAW heeft opgesteld. Dit lijkt mij strijdig met het beginsel van onpartijdigheid waarvoor de KNAW, ook in dit dossier, zou moeten staan.

Vreemd is daarnaast dat ik in uw emails van 22 en 29 september word aangesproken als deskundige, terwijl collega Katan dit in de hierboven geciteerde uitspraak, door de toevoeging *tussen haakjes*, ter discussie lijkt te stellen. Het is collega Katan waarschijnlijk ontgaan dat bijvoorbeeld de recente VSNU beoordeling van de groep in Utrecht drie keer een 5 en een keer een 4 heeft opgeleverd, waarbij die 4 (voor *viability*) geen 5 was omdat recent enkele leiders (André Faaij, Martin Patel en ondergetekende) de groep hebben verlaten.

Opvallend is ook dat de derde representant van de KNAW in dit dossier, collega Louise Vet, de uitspraak van André Faaij in de Volkskrant waarin hij zegt: *"Men wilde mijn naam wel bij het artikel zetten, maar niet beloven dat mijn opmerkingen ook zouden worden opgenomen. Tja, zo werkt de wetenschap natuurlijk niet"* in haar artikel in Trouw van 17 januari weergeeft als *"Faaij, die ook (als reviewer) werd uitgenodigd, wilde alleen meewerken als hij de zeggenschap kreeg, zo meldde hij aan de Volkskrant. Maar zo werkt de wetenschap niet."* Het minste wat je hierover kunt zeggen is dat deze weergave van Louise Vet strijdig is met de beginselen van juistheid en zorgvuldigheid.

In het publieke debat over het visiedocument in de afgelopen dagen wordt door de collegae Rabbinge, Vet en Katan die indruk gewekt dat het debat in feite gaat tussen enerzijds onafhankelijke wetenschappers van de KNAW en anderzijds niet-onafhankelijke wetenschappers van 'de groep in Utrecht'. Hierover wil ik twee opmerkingen maken. Allereerst is mijn inschatting dat bijvoorbeeld collega Rudy Rabbinge in dit debat – gelet op zijn activiteiten ter bevordering van een *biobased economy* - even afhankelijk of onafhankelijk is als collega André Faaij. Ten tweede is mij bekend dat ernstige kritiek op het KNAW visiedocument ook bestaat bij collegae verbonden aan de WUR en aan de TU-Delft. Kritiek bestaat ook bij medewerkers van bijvoorbeeld ECN, PBL en het LEI. Daarnaast spoort de visiedocument niet met recente rapporten van onder meer het IPCC (2011 en 2014) en de Global Energy Assessment (2012), bij de totstandkoming waarvan honderden wetenschappers waren betrokken. Het spoort ook niet met recente visies op bioenergie van bijvoorbeeld FAO en SCOPE (zie hieronder).

De Global Energy Assessment (2012), waarnaar ik ook in mijn email van eind september verwees, en die als een hoofdboodschap heeft dat biomassa duurzaam en substantieel inzetbaar is in de energievoorziening, wordt in de eindversie van het visiedocument net zo selectief gebruikt als het geval was in de aan mij toegestuurde conceptversie 2a van het document. Door de KNAW zijn uit GEA alleen de paar zinnen gehaald die de visie van de KNAW zouden kunnen ondersteunen. In de wandelgangen wordt dat doorgaans selectief winkelen genoemd.

Daarbij lijkt dan ook nog dat GEA niet verder is gekeken dan die ene zin. Zo staat in GEA op pag. 602 inderdaad: *'recent studies question the economic viability of second generation biofuels and point out*

that these biofuels compete with food production, too. Echter, in de referentie die hierbij in GEA wordt gegeven, naar een artikel uit 2009 van Katharine Sanderson in Nature, blijkt het te gaan over de productie van biodiesel uit jatropha – door sommigen overigens een eerste generatie biobrandstof genoemd - en niet over het gebruik van bijvoorbeeld geavanceerde technieken om houtige biomassa duurzaam te winnen en om te zetten in energiedragers.

Er is veel meer te zeggen over het visiedocument dat u heeft uitgebracht, over zowel inhoud als over de totstandkoming en de wijze waarop het document over het voetlicht wordt gebracht en critici worden bejegend. Echter, in deze brief wil ik mij beperken, maar ik ben bereid hierop – tezamen met enkele collegae – een mondelinge toelichting te geven.

Het geheel overziende lijkt mij dat inhoud, totstandkoming en wijze van verdediging van het visiedocument nogal eens strijdig zijn met waarden waar de KNAW voor staat zoals juistheid, zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid.

Tot slot wil ik u informeren over twee zeer recente ontwikkelingen waarnaar ik eerder in deze brief verwees. De eerste ontwikkeling is de aanstaande publicatie van een rapport van SCOPE (*Scientific Committee on Problems of the Environment*). Het rapport (zie bijlage) is getiteld *'Perspectives on Bioenergy'* en geschreven en becommentarieerd door een zeer breed samengestelde internationale groep van betrokken wetenschappers. De conclusies van dit rapport staan haaks op de conclusies van de KNAW in haar visiedocument. Hieronder geef ik de visie van SCOPE in enkele *one liners* uit het rapport weer:

- *Holistic studies of the energy sector show that bioenergy is an essential component of GHG reduction technologies.*
- *The development of biofuel industries in Brazil and the USA illustrate that biofuels can make significant contribution to the transportation sector.*
- *Commercialization of cellulosic biofuels has begun.*
- *Biogas is underutilized in most regions and could expand strongly in the future.*
- *Biodiesel from plant oils has limited potential but new routes are opening up for conversion of sugar to diesel and jet fuel.*
- *Restricting bioenergy and minimizing prices are not likely to increase food security.*
- *The use of marginal land for production of cellulosic biofuels will reduce the use of food crops for biofuels and concerns about land use change.*

Ten tweede wil ik wijzen op een toespraak van de directeur-generaal van FAO, uitgesproken op 16 januari j.l. op een bijeenkomst in Berlijn van het *Global Forum for Food and Agriculture*. Daarin zei hij: *'Competition for resources and energy necessitates a "paradigm shift" – Biofuels should be part of the mix'*, met als toelichting: *"...it is important not to forget that biofuel emerged with strength as an alternative energy source because of the need to mitigate fossil fuel production and greenhouse gases – and that need has not changed. We need to move from the food versus fuel debate to a food and fuel debate. There is no question: food comes first. But biofuels should not be simply seen as a threat or as a magical solution. Like anything else, they can do good or bad."*
Het volledige persbericht van de FAO over deze toespraak stuur ik u als bijlage bij deze brief toe.

Aan het einde van deze brief gekomen, wil ik nog twee laatste opmerkingen maken. Allereerst wil ik erop wijzen dat het debat over het ontwikkelen en toepassen van biobrandstoffen door 'het clubje in Utrecht' veel genuanceerder werd, en ik weet ook wordt, gevoerd dan door uw woordvoerder Martijn Katan over het voetlicht wordt gebracht. Als bewijs hiervan stuur ik u een artikel dat op 17 september 2005 werd gepubliceerd door NRC Handelsblad onder de titel 'Dan maar koolzaad'.

Als tweede opmerking wil ik erop wijzen dat het eerste raamwerk om te komen tot duurzaamheidscriteria voor de ontwikkeling en toepassing van biobrandstoffen is ontwikkeld door 'het clubje in Utrecht' onder leiding van collega André Faaij, geënt op een paper van mij uit 1996 waarin een voorstel staat voor duurzaamheidscriteria bij het gebruik van kernenergie in de energievoorziening. De biomassa-duurzaamheidscriteria van 'het clubje in Utrecht' waren bedoeld om

onjuiste en, vanuit klimaatoogpunt gezien, zinlose praktijken op het gebied van bioenergie tegen te gaan. Ze vormden het fundament van de latere zogenaamde 'Cramer criteria' voor duurzame biomassa. Met de ontwikkeling van deze criteria liep Nederland voorop in het bevorderen van een verantwoorde ontwikkeling en toepassing van biomassa voor energiedoeleinden.

Uw reactie zie ik gaarne tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Wim Turkenburg

Prof. Dr Wim C. Turkenburg

- *Emiritus hoogleraar 'Natuurwetenschap en Samenleving' verbonden aan de Universiteit Utrecht.*
- *Voormalig hoofd van de groep 'Natuurwetenschap en Samenleving', tot eind 2011 onderdeel van de faculteit Bètawetenschappen van de Universiteit Utrecht (periode 1988-2011).*
- *Voormalig directeur van het Copernicus Instituut voor Duurzame Ontwikkeling en Innovatie, onderdeel van de Universiteit Utrecht (periode 2001-2011).*
- *Voormalig wetenschappelijk directeur van het Utrecht Centrum voor Energieonderzoek, gehuisvest bij de Universiteit Utrecht (periode 2000-2005).*

Bijlagen:

1. W.C. Turkenburg: Emailwisseling met de KNAW in de periode 22 sept. – 3 okt. 2014.
2. Heather Youngs et al., 'Perspectives on Bioenergy', in: SCOPE report 'Bioenergy and Sustainability', 2015, chapter 8.
3. FAO (website), 'The food systems of the future need to be smarter, more efficient', 16 Jan. 2015.
4. Marcel aan de Brugh, 'Dan maar koolzaad', NRC Handelsblad, 17 sept. 2005.